

Kartläggning av några olika utbildningar vid Centrum Vux i Haninge

Det är kul att vara lärare här –

men vart tog resultaten vägen?

Innehållsförteckning

1. FÖRORD	3
2. SAMMANFATTNING	4
3. SYFTE, METOD OCH AVGRÄNSNING	5
4. UNDERVISNING I RELATION TILL PESOK	6
4.1 EN SKILDNING AV UNDERVISNINGEN VID CENTRUM VUX	7
4.2 EN BEDÖMNING AV DET SOCIALA KLIMATET	8
4.3 SKOLLEDNINGENS ROLL I LÄRANDET	10
4.4 UPPLIVER ELEVERNA NÅGON FORM AV DELAKTIGHET I UNDERVISNINGEN?	11
4.5 VUXNAS UPPFATTNING OM VARFÖR DE LÄSER PÅ GYMNASIAL VUXENUTBILDNING	11
4.6 AVHOPP FRÅN UTBILDNINGARNA	12
5. HANINGE I JÄMFÖRELSE MED STATSKONTORETS RAPPORT AV SFI	13
5.1 VILKA RESULTAT NÅR DELTAGARNA VID SFI?	13
5.2 PÅ VILKET SÄTT ORGANISERAS OCH GENOMFÖRS SFI?	14
5.3 HUR SER LÄRARKOMPETENSEN UT?	16
6. PÅ VILKEN GRUND UPPSTÅR DE OLIKA UTBILDNINGARNA VID CENTRUM VUX?	17
7. EN BEDÖMNING AV KVALITÉN PÅ KVALITETSARBETET	18
8. SKOLINSPEKTIONENS UNDERSÖKNING AV VUXENUTBILDNINGEN I 20 KOMMUNER	19
9. SKOLLEDNINGENS BEDÖMNING AV FRAMTIDENS MÖJLIGHETER OCH EVENTUELLA HINDER	19
9.1 GYMNASIAL VUXEN- OCH YRKESUTBILDNING	20
9.2 KY-UTBILDNINGAR	21
9.3 SFI OCH SFH	21
9.3.1 <i>En vanlig fortsättning efter avklarad SFI</i>	22
9.3.2 <i>Perspektiv på SFH</i>	
9.4 PÅ VILKET SÄTT KAN UTBILDNINGSFÖRVALTNING OCH GVN YTTERLIGARE KUNNA BIDRA I ATT STÖDJA CENTRUM VUX?	23
REFERENSER	24

1. Förord

Mats Öhlin
Förvaltningschef

2. Sammanfattning

Inledningsvis vill vi tacka för många intressanta och lärorika samtal som vi haft med skolledning, lärare och elever. Kartläggningen hade inte varit möjlig, om inte de vi träffat varit så tillmötesgående.

Denna rapport är en fortsättning på det uppdrag som gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden gav till utbildningsförvaltningen under våren 2009, nämligen att kartlägga gymnasie- och vuxenutbildningens olika verksamheter. Rapporten omfattar vuxenutbildningens gymnasiala- yrkes- och påbyggnadsutbildningar, svenskundervisning för invandrare (sfi) och KY-utbildningen.

En frågeställning var bl a att undersöka hur undervisningen vid Centrum Vux bedöms i relation till forskningsperspektivet för den framgångsrika skolan, d v s PESOK, pedagogiskt och socialt klimat. Vårt samlade intryck är att den undervisning som vi följt, präglats av en god planering och styrning. Inte minst eleverna har bekräftat detta. Eleverna var även nöjda med lärarnas återkoppling utifrån deras kunskap och lärande. Eleverna uttrycker att det finns en variation på omfattningen hur lärarna diskuterar metoder och arbetsformer av undervisningen.

På de yrkes- och påbyggnadsutbildningar som finns förlagda till Haninge inom Centrum Vux, är de studerande nästan uteslutande kvinnor. Vi ställde oss bl a frågan hur detta kommer sig och efterfrågar en analys av detta.

De nuvarande tre KY-utbildningarna som finns i Haninge är mycket eftersökta och skolledningen har stora framtidsvisioner för verksamheten.

Organisation och genomförande av utbildningarna i svenskundervisning för invandrare, infriar de höga krav som ställs på skolledning och lärare. Trots detta visar Skolverkets betygsresultat för läsåret 2007/08 att Haninge i stort sett bara är i paritet med landets övriga förortskommuner, gällande antalet godkända elever.

Gemensamt för de olika verksamheterna är bristen på praktikplatser. En samordning mellan gymnasiet, Arbetscentrum och Centrum Vux samt ökat krav på att kommunens verksamheter kan ta emot elever skulle underlätta för utbildningarna.

Vi upplever att skolledningen har stort fokus på att skapa utbildningsmöjligheter vilket bl a bidrar till att kvalitetsarbetet får stå tillbaka. Vi efterfrågar en mer systematisk analys av betygsresultat, studieavbrott, utvärdering av distansutbildningen samt uppföljningar av hur många som fullföljer sin utbildning och dess effekter.

Vi har även jämfört Centrum Vux gentemot två kvalitetsgranskningar som Statskontoret respektive Skolinspektionen har gjort och kan konstatera att även om det finns förbättringsområden så anser vi att Haninge Centrum Vux är av god kvalitet.

Göran Håkansson
Kvalitetscontroller

Britt Stering
Kvalitetsstrateg

3. Syfte, metod och avgränsning

Som tidigare beskrivits, är denna rapport en fortsättning på kartläggningen av gymnasieskolorna. Fokus i denna rapport är istället Vuxenutbildningen i Haninge, dvs utbildningar vid Centrum Vux. De frågeställningar som vi valt att undersöka har vi tagit fram tillsammans med Utbildningsförvaltningens chef Mats Öhlin, och ordförande för GVN, Alexandra Anstrell. Här nedan följer några exempel på några av frågorna;

1. Hur *bedöms* undervisningen i relation till PESOK¹ och Lpf 94?
2. Vilken kvalitet *bedöms* ifråga om att bedriva kvalitetsarbetet vid Centrum Vux?
3. Vilka är *konsekvenserna* av skolinspektionens granskning av vuxenutbildningen i 20 kommuner?
4. Vilka *slutsatser* har Statskontoret gjort i sin rapport om SFI?
5. Vilken *bedömning* gör skolledningen vid Centrum Vux, ifråga om nuläget - och framtiden för de olika ingående utbildningarna?
6. En *bedömning* av valfriheten inom Södertörnsarbetet

Syftet med kartläggningen är att söka svar på ovanstående frågor. De *metoder* vi använt oss av i denna kartläggning är desamma som i den tidigare gjorda kartläggningen av gymnasieskolorna. Vi har intervjuat, observerat och tagit del av olika styrdokument samt olika rapporter, inspektioner som finns att tillgå för Vuxenutbildningen.

Vi har *avgränsat* uppgiften så till vida att vi kartlagt enbart gymnasial vuxenutbildning och fyra utbildningar inom ramen för den gymnasiala yrkesutbildningen. Vidare har vi gjort en kartläggning av SFI² och SFH³ samt KY⁴-utbildningar. Avgränsningen har varit nödvändig med hänsyn till tidsaspekten. Vidare skall vi också tillägga att vi inte kunnat spegla vuxenutbildningen på samma fördjupade sätt som kartläggningen gymnasieskolorna.

¹ Pedagogiskt och Socialt klimat, empirisk forskning av vad som är signifikativt för den framgångsrika skolan

² Svenskundervisning för invandrare

³ Svenskundervisning för hantverkare

⁴ Kvalificerad yrkesutbildning

4. Undervisning i relation till PESOK

Vi vill här i rapporten gärna skildra vår samlade bild av den undervisning som vi deltagit i och observerat. Även om skolan utgörs av ett system av olika faktorer för att lyckas i olika målsättningar och resultat, är kanske ändå den viktigaste faktorn det som sker i lektionssalen. Vår utgångspunkt har hela tiden varit att observera undervisningen vid Centrum Vux i relation till de aspekter på kvalitet som råder i den s.k. framgångsrika skolan och det som framgår i Lpf 94.

Här nedan skildrar vi de kriterier som finns inom ramen för undervisning i PESOK

1. Planering

- * Läraren har ämneskunskaper
- * Kunskaper om mål, kravnivåer och betygskriterier
- * Tydliga mål för undervisningen
- * Regelbundna läxor
- * Stark fokusering på kunskapsmålen
- * Utmaningar och engagemang för elever på alla kunskapsnivåer

2. Styrning

- * Koncentration på arbetet (eleverna "on task" större delen av lektionerna)
- * Höga förväntningar på elevernas prestationer och uppförande
- * Effektiv kontroll under lektionerna
- * Tydlig ansats till att starta och avsluta lektioner
- * Entusiasm för ämne och undervisning
- * Positiva relationer mellan lärare och elever - elevfokusering

3. Återkoppling

- * Regelbunden utvärdering av elevernas kunskapsutveckling
- * Konstruktiv återkoppling (verbal och skriven)
- * Konsekvent bedömning och betygsättning
- * Läraren som förebild

4. Diskussionspunkter

- * Metoder och organisation av undervisning

Vårt intryck är att punkt 1 och 2 är tydligast framträdande i den undervisning vi följt och diskuterat tillsammans med lärare och elever. Men även punkt 3 har framför allt eleverna pekat på att de är nöjda med vid de utbildningar som vi följt. När det gäller punkt 4 varierar det från lärare till lärare ifråga om hur mycket som detta diskuteras på de olika kurserna. Mer specifikt hur vår bedömning är av undervisningen vid Centrum Vux kommer vi i fortsättningen skildra i denna rapport.

4.1 En skildring av undervisningen vid Centrum Vux

När vi observerat och samtalat om undervisning vid Centrum Vux har vi använt oss av de faktorer som återges i forskning inom ramen för PESOK och de strävansmål som inryms i Lpf 94. Vi har följt undervisning, så gott som överallt, en undervisning som varit varierande och glädjande att följa, samtala om och kanske sist men inte minst, vi har till och med fått egna nyvunna kunskaper i olika ämnesområden.

Lärarna har varit väl förberedda vilket märkts genom att alla är auktoriteter i klassrummet. De elever som vi intervjuat bekräftar detta. Så gott som alla lektioner har varit väl strukturerade av läraren. Ett exempel på det är att lärarna innan lektionsstart ofta haft en genomtänkt placering av möblemang och indelning av elever i olika arbetsgrupper. Lektionerna har dessutom genomgående startat i tid och eleverna säger förutom detta att de vet vad som förväntas av dem. Lärandet har med andra ord fått ett stort utrymme och därtill varit väldigt effektivt på de lektioner som vi följt på Centrum Vux.

När vi varit med i klassrummet, har vi dessutom slagits av hur starkt motiverade eleverna är i sitt lärande, enda undantaget har varit för en del av eleverna vid den gymnasiala vuxenutbildningen. Elever som vi intervjuat menade att en del av klassens elever inte alltid var så starkt motiverade i sin utbildning. En orsak som angavs var att olika individer kände sig tvingade att studera pga av den svaga arbetsmarknaden. Med andra ord finns det en obalans mellan de som sökt till utbildningen av egna skäl, och de som haft en yttre påverkan för att söka till Centrum Vux.

När vi träffade lärarna i ett av arbetslagen kom diskussionen upp om distansundervisning. För det första är vår bedömning att bilden av vad begreppet distansundervisning är och hur detta skall bedrivas, skiftar starkt mellan lärare som vi samtalat med. Ett motiv till att erbjuda distansundervisning, är att utbildningen kan bli mer attraktiv. Ytterligare ett skäl som angivits är att den gynnar eleverna då den kan anpassas till deras förutsättningar för studier.

När vi samtalat med eleverna är vår bedömning att flertalet lärare vid Centrum Vux i stor omfattning diskuterar tillsammans med eleverna kring frågor som innehållet i kursplan och betygskriterier. De flesta elever som vi intervjuat säger också att får kunskap om den bedömning som läraren gör under pågående kurs. Alla lärare arbetar dock inte så med eleverna. Därför är vår bedömning att det är viktigt att skolledningen fortsätter säkerställa att den ovanstående beskrivningen råder vid alla kurser och ämnen. Vidare är det skolledningen som är ytterst ansvarig och som har möjlighet att säkerställa en likvärdig bedömning i de olika ämnena och kurserna. Elever som vi intervjuat menar också att om det fanns en 100 % gemensam metodik i bedömning, i hur man för ett samtal om kursmål och kriterier, skulle bidra till ökad lust i lärandet och att det även skulle påverka elevernas resultat på ett positivt sätt.

Ett problem som kom upp vid flera samtal om distansundervisning, hos såväl lärare som elever, är om verkligen alla elever har samma förutsättningar att klara av arbetssättet, distansundervisning. Här skall tilläggas att den senaste skolinspektionen av vuxenutbildningen i 20 kommuner är av samma uppfattning, nämligen att skolan måste säkerställa att elever som påbörjar distansundervisning, också har möjlighet och förutsättningar för att arbeta på distans. Vi har inte tagit del av antalet elever som avbrutit sina studier i kurser som bedrivs på distans, men ändå är det enligt vår bedömning kanske värt att bli a

fråga sig hur kan man säkerställa att önskan om att studera på distans på vissa kurser, också sammanfaller på ett bättre sätt med att eleven också har förutsättningar för detta arbetssätt?

De flesta av utbildningarna har någon eller några former av externa kontakter utanför skolan. Det finns flera skäl till detta, men det främsta skälet kanske ändå är att hitta praktikplatser till elever som är i behov av detta p.g.a. utbildningens karaktär. Men även här, liksom det framgick på gymnasieskolan, är det stundtals problem att hitta platser för alla elever. En fråga som vi ställt oss är, om det inte i framtiden kanske finns skäl att utreda denna specifika fråga som är gemensam för många program på gymnasiet och Centrum Vux. Syftet enligt oss skulle vara att se över exempelvis behov, logistik och att skapa en gemensam utbildning för de handledare som finns vid de olika arbetsplatserna. Idag är det också så vid såväl gymnasieskolorna som vid Centrum Vux, att många isolerade individer arbetar utifrån sina egna premisser för att lösa frågan om exempelvis praktik för elever.

En del externa arbetsgivare är mycket positiva till de elever som utbildas vid Centrum Vux. De elever som gick ut från exempelvis den gymnasiala yrkesutbildningen (ekonomiassistent-, omvårdnads- och restaurangutbildningen) var eftertraktade på arbetsmarknaden.

Slutligen vill vi tillägga att även om vår bild av den undervisningen vi följt vid Centrum Vux är mycket positiv, bör den först kunna värderas fullt ut, när lärarna och skolledningens också påbörjar en mer systematiskt sammanställning och analyserar de betygsresultat som uppkommer i de olika kurserna. Även här är ovan nämnda skolinspektion av samma uppfattning, nämligen att huvudmännen måste i framtiden ta ett större ansvar i att följa upp *effekter* och *resultat* inom vuxenutbildningen.

4.2 En bedömning av det sociala klimatet

En ingrediens i PESOK är en bedömning av det sociala klimatet på skolan. Det är möjligt att också se det ur perspektivet i Lpf 94, där det möjligen faller in under rubriken *Normer och värden*. Vi kan konstatera från vår kartläggning samt utifrån genomförd utbildningsinspektion år 2005⁵ att eleverna vid Centrum Vux får ett stort inflytande över utbildningen, främst ifråga om hur kurserna utformas. Vi har observerat att relationen mellan lärare och elev är mycket positiv genom att båda parter uppvisar en stor respekt för varandra. En orsak som vi bedömer bidrar till detta, är att flera lärare sagt till oss ”*det är så kul att vara lärare här, och just för de här eleverna*”.

Eleverna menar också att deras tidigare erfarenheter ofta får plats i undervisningen. Ett bra exempel på detta var när vi följde en lektion i ämnet religion och temat var islam. Läraren hade då delat in klassen i små grupper där varje grupp hade en deltagare med egen erfarenhet av just islam. Övriga gruppmedlemmar skulle då ställa frågor till den som hade sin kulturella eller religiösa hemvist inom islam. Samtalet och utfallet av samtalet i de olika grupperna blev väldigt spännande och givande enligt vår bedömning.

⁵ Utbildningsinspektion i Haninge kommun av Vuxenutbildningen, skolverket, 2005

Ett annat spännande inslag som vi mötte var att de studerande ofta får ge uttryck för egna åsikter och uppfattningar under lektionerna. Därför upplevde vi som observatörer att vi ofta blev inkluderade i lärandet. När åsikter, kunskaper och värderingar inte enbart bygger på att läraren ges utrymme till detta, utan att också på att alla i rummet har någon erfarenhet eller kunskap i frågan eller i ämnesområdet, skapar det ett stort intresse även för innehållet i lektionen.

Valfrihet och att bli styrd som elev, kanske synes vara två motsatser och ibland kan det upplevas som en svår balansgång att hantera. Vår bedömning är att vid SFI gjorde lärarna detta på ett bra sätt. Där säkerställde nämligen lärarna genom samtal med elev som ville påbörja nästa steg, att eleven också hade förutsättningar för det. När en lärare bedömde att eleven skulle fortsätta med nuvarande steg, istället för att fortsätta studera på nästa steg, följde eleverna oftast det och fortsatte på samma steg i utbildningen. Här är vår bedömning att detta är ett bra exempel på att kunna *vägleda* inom vuxenutbildningen.

Vid de berörda kartlagda utbildningarna kan vi uppleva en stark fragmentisering av tiden. Speciellt besvärande var detta för elever som studerade enstaka kurser. Elever som studerade enstaka, eller några få kurser på gymnasial vuxenutbildning gav uttryck för ensamhet. När vi talade med samma elever om det sistnämnda menade de bl.a. att ensamheten gjorde att de som elever inte heller vågade ställa frågor till läraren, i samband med exempelvis en lektion. I de utbildningar som har elever som studerar i en mer sammanhållen grupp och utbildning, fanns inte den ovannämnda beskrivningen.

Vad vi slogs av i de många utbildningar som vi besökt, var oftast den totala dominansen av kvinnor. Till svar varför det var på detta sätt, kom kommentarer som exempelvis, ”- *det är ju ett kvinnoyrke av tradition*”, eller kommentarer som, ”- *män kan ju söka yrkesutbildningar som finns inom ramen för Södertörnsamarbetet*”. Här efterlyser vi nog lite mer reflektion kring frågor som exempelvis,

1. På vilket sätt uppstår utbildningar vid Centrum Vux?
2. På vilket sätt kan i framtiden respektive utbildning vid Centrum Vux inrymma en jämnare könsfördelning?
3. Är denna uppdelning, en majoritet av traditionella yrkesutbildningar vid Centrum Vux, också vad kommunmedborgare önskar? Hur undersöks detta?

När vi besökte den gymnasiala yrkesutbildningen (omvårdnadsprogrammet) kom vi in på frågor rörande avhopp från utbildningen. Flera perspektiv kom fram i samtalet. Ett var att de elever som tidigare utbildat sig vid SFI, deras kunskaper i Svenska språket räckte inte riktigt till för att fullgöra utbildningen. Här är en fråga som vi bedömer att man i framtiden måste besvara;

- Hur kan man säkerställa att elev med annat modersmål kan få fortsatt stöd i svenska språket parallellt som eleven studerar vid exempelvis någon form av gymnasial yrkesutbildning?

När vi träffade elever vid omvårdnadsprogrammet, var det flera som hade påbörjat motsvarande omvårdnadsutbildning i någon annan kommun. Dessa elever ansåg att den gymnasiala yrkesutbildningen (omvårdnadsprogrammet) vid Centrum Vux, hade en betydligt högre kvalitet, i jämförelse med sin hemkommun.

Något som eleverna på den gymnasiala yrkesutbildningen ofta påpekar för oss är att många av lärarna tidigare har arbetat, eller att de till och med idag även arbetar i näringslivet.

Vad eleverna menar är värdefullt med den bakgrunden, är att just dessa lärare ofta använder sin egen erfarenhet i kursen. Eleverna menar dessutom att statusen på utbildningen som helhet, eller på den enskilda kursen, därmed ökar. Vi har även konstaterat att utan lärare med egen yrkeserfarenhet, hade det nog varit ännu mer besvärligt att finna praktikplatser för de egna eleverna.

När vi besökte SFI träffade vi bl a fyra lärare som visade på en stark kollegialitet. Lärarna planerade, genomförde kurserna och de olika stegen för SFI-eleverna i samråd med varandra. Just detta inslag av kollegialitet är av yttersta vikt för elever som nyligen är anlända till kommunen. De lektioner som vi följde präglades starkt av intresse av att våga som lärare ställa krav på eleven, krav, interaktion mellan elev och lärare och en stark vilja hos eleverna att lära sig.

När vi samtalade med lärarna vid SFI kom vi bl.a. in på frågor som rörde eventuella hinder i lärandet för eleverna. Ett hinder som kom fram i intervjun, var svårigheten för eleverna och då framförallt kvinnorna som inte har tid med sina hemuppgifter. Lärarna menade att orsaken var att starka traditionella mönster inom familjen som förhindrade detta. Många av de kvinnliga studenterna var dessutom föräldrar till hemmavarande barn, och hade ibland även rollen att sköta och ta hand om de nära äldre anhöriga. Den sist nämnda gruppen hade därför ytterst lite utrymme för eventuella självstudier eller hemuppgifter.

4.3 Skolledningens roll i lärandet

Att vara lärare vid Centrum Vux är enligt vår bedömning till stor del ett ensamarbete. Vi har naturligtvis träffat på lärare som visat på motsatsen. Då vi intervjuat lärarna och bland annat frågat om skolledningen regelbundet följer upp lärandet i klassrummet, framkom det att lärarna är väldigt nöjda med det stöd som de får och att de upplever att det är prestigelöst att samtala med skolledningen. Vad lärarna däremot upplever idag, är att skolledningen skulle kunna utveckla och genomföra en mer systematisk och regelbunden uppföljning av undervisningen. Lärarna önskade därtill en mer konkret uppföljning, diskussion och gemensamt lärande kring frågor som rör undervisningen. Idag upplever lärarna att det är i första hand eleverna som ger dem återkoppling på deras undervisning. Vidare har vi inte heller träffat på lärare som haft invändningar mot att betyg och andra resultat följs upp i större utsträckning än idag.

Vi anser att det är viktigt att skolledningen regelbundet följer upp och säkerställer att en likvärdig bedömning och betygsättning sker. Vidare finns enligt lärarna inga regelbundna konferenser där undervisningen diskuteras regelbundet. Sker det, så sker det spontant där antingen lärarna eller skolledningen tar initiativet till det. En grund till en gemensam fruktbar analys och diskussion, är att skolledningen i framtiden utvecklar ett mer systematiskt sätt att följa upp och diskutera resultaten från de olika kurserna tillsammans med lärarna. Mer om detta kommer att beskrivas längre fram i denna rapport.

4.4 Upplever eleverna någon form av delaktighet i undervisningen?

Nästan överallt på Centrum Vux har vi träffat och samtalat med nöjda elever. Vi bedömer dessutom att eleverna upplever till stor del att de får vara med på olika sätt och utforma undervisningen i smått som stort. I de få fall som vi fått del att det så inte är fallet med någon enskild lärare, reagerar eleven direkt på detta. Det synes som det är helt naturligt och självklart att läraren på Centrum Vux vill verka för att eleven skall vara delaktig ifråga om undervisningen.

Vi har blivit än mer förvissade bl a genom kartläggningen av vuxenutbildningen, om vikten av att läraren använder elevens erfarenheter, skapar delaktighet kring frågor som betyg, kursmål, gör regelbundna utvärderingar (*inte minst under pågående kurs*) av varje kurs/ämne. Vidare är det viktigt att läraren också diskuterar med eleverna frågor som rör arbetsformer – arbetssätt och på vilket sätt det är möjligt att bedömas. Alla de sistnämnda aspekterna är viktiga därför att det medför en ökad grad av att eleven kan lyckas nå kursens mål med goda resultat. Inte minst eleverna bekräftar det för oss när vi talat med dem på såväl gymnasiet som vuxenutbildningen. Här nedan följer två frågor som vi anser borde kunna diskuteras;

1. Är eller borde inte frågor om att skapa delaktighet i klassrummet, i sitt innersta väsen vara en fråga om metodik?
2. Diskuteras detta återkommande vid kursen?

4.5 Vuxnas uppfattning om varför de läser på gymnasial vuxenutbildning

Många av de studerande som vi träffat vid den gymnasiala vuxenutbildningen berättade att de hade dåliga erfarenheter från tidigare studier och oftast dåligt självförtroende när de hade påbörjat sina studier vid Centrum Vux. Men efter mötet med studie- och yrkesvägledarna där de tillsammans skrivit individuella studieplaner upplevde de allra flesta att de nu var mycket motiverade till fortsatta studier med tydliga mål i sikte.

Vi har tagit del av en intressant uppsats som en lärare vid Haninge Centrum Vux har skrivit hösten 2007. Titeln på uppsatsen är Komvux - Tillflykt, gymnasieförlängning eller verktyg för högre utbildningar?

I en årsrapport från Högskolverket 2007 har 40 % av de högskolestuderande som började höstterminen 2005 genomgått någon form av utbildning på komvux, 27 % av dessa var 20-åringar. Uppsatsen bygger på enkäter och intervjuer med 23 personer i åldern 19 till 23 år. Författaren menar att hennes undersökning skapade mer frågor än uppsatsen ger svar på. Utifrån författarens reflektioner och slutsatser följer ett antal citat/påståenden/yttranden från uppsatsen som är väl värda att diskutera:

- Varför studerade de intervjuade på komvux? Svaren var – 25 % angav skälet konkurrenskomplettering, 55 % gymnasieförlängning, 10 % betyg i icke erbjudna kurser och 10 % tillflykt.

- Vad har den studerande haft för sysselsättning mellan gymnasiet och komvux? De svarade: 50 % hade arbetat, 35 % kom direkt från gymnasiet, 20 % var arbetslösa, 5 % hade varit ute och rest och 5 % svarade inte. Att summan överstiger 100 %, beror på att de svarande ibland har angett att de haft mer än en sysselsättning under efterfrågad period.
- Många av de intervjuade verkar ha upplevt en stor skoltrötthet efter nian som i flera fall fortsatt under hela gymnasietiden.
- Frånvaron av framtida planer inför val av gymnasieprogram, vilket kan leda till att det är svårt att hitta motivationen.
- Det är en övervikt av de intervjuade som har gått Samhällsvetenskapligt program, möjligen har flertalet valt detta program för de många eftergymnasiala utbildningsmöjligheternas skull.
- Många av de intervjuade menade att de upplevde större motivation i vuxenutbildningen vilket en del relaterade till ett fritt val samt en större mognad hos dem själva.
- Vissa ansåg att det var bättre att studera på komvux för att de kunde läsa färre ämnen mer koncentrerat på kortare tid.

Utifrån ovanstående påståenden kan man fundera över om gymnasiet har blivit obligatoriskt i praktiken och komvux det frivilliga alternativet?

Hur ska grundskolan och gymnasiet lyckas ge eleverna ett sammanhang och få dem att se i ett längre perspektiv och därmed ge eleverna högre studiemotivation som oftast leder till bättre studieresultat?

4.6 Avhopp från utbildningarna

Vi vet att vuxenutbildningen i hög grad styrs av konjunkturer och arbetsmarknadens efterfrågan. Den enskildes ekonomi och vilka som kan finansiera studierna har betydelse för vilka som deltar i vuxenutbildningen. Oavsett dessa villkor är det av vikt att skolan för statistik över avhoppet både i antalet och vilken orsak. Man kan ju alltid diskutera om avhoppet ska betraktas som ett misslyckande för skolan eller ett lyckande för individen, beroende av vilken orsak.

I Centrum Vux "gemensamma" kvalitetsredovisning finns inget skrivet kring avhopp. Lärarna själva säger att det vore intressant att diskutera och analysera detta. De tillägger att avläsningsdatum för antalet inskrivna elever är viktigt för att få ett trovärdigt underlag då det i början av varje termin sker många avhopp, beroende på om den studerande kommit in på annan mer attraktiv kurs eller utbildning.

SFI däremot redovisar sina avhopp eller s.k. studieuppehåll. Det stora flertalet av SFI-deltagarna har inget ekonomiskt bidrag. Därför är det ganska vanligt att deltagare hoppar

av för att senare återvända när deras eventuella vikariat eller korttidsanställning upphört. Detta påverkar den enskilde individen men också att undervisningssituationen för lärarna kan upplevas ”ryckig”. Avbrottsfrekvensen är lägre för nyanlända flyktingar som får introduktionsersättning under SFI-studier.

Förra året ökade avbrottsfrekvensen från 21 % till 29 %. Gruppen anhöriginvandrare där make/maka står för försörjningen och vissa EU-medborgare är överrepresenterade i avbrottsstatistiken. Orsaker till avhopp finns angivet i kvalitetsredovisningen. Vad som vore intressant är hur stor procent ”återvändarna” är av antalet studerande.

5. Haninge i jämförelse med Statskontorets rapport av SFI

I februari 2008 gav regeringen Statskontoret, i uppdrag att utvärdera svenskundervisning för invandrare (SFI). Utvärderingen skulle i huvudsak besvara tre frågor: *Vilka resultat når deltagarna i SFI? Hur organiseras och genomförs SFI? Hur ser lärarkompetensen ut?*

Statskontoret konstaterade att införandet av en ny kursplan år 2007 inte har inneburit att studieresultaten har förbättrats. Kursplanen syftade till att SFI ska vara en mer renodlad språkutbildning än tidigare, samhällsinformationen togs bort och alfabetisering för invandrare flyttas från grundläggande vuxenutbildningen till SFI.

Vidare visar utvärderingen att mer än var tredje SFI-deltagare inte fått något betyg alls, tre år efter kursstart. Bland de övriga två tredjedelarna är det endast hälften av deltagarna som uppnått godkänt resultat på den högsta kursen efter det tredje läsåret.

Ytterligare förändringar av kursplanerna trädde i kraft 1 januari 2009 som bl a innebär att målen gjorts tydligare genom att de är uppdelade i delkompetenser, hörförståelse, läsförståelse, samtal och muntlig interaktion, muntlig produktion samt färdighet. Målen innehåller också för första gången exempel. En annan förändring är att proven ska vara helt IT-baserade inför år 2011. Nödvändiga anpassningar får göras för döva eller hörsel-skadade.

Haninge Centrum Vux SFI undervisning var en av de 16 kommuner som ingick i denna granskning. Hur relaterar Statskontorets slutsatser i jämförelse med Centrum Vux i Haninge?

5.1 Vilka resultat når deltagarna vid SFI?

Resultat redovisas i kvalitetsredovisningen, men det finns svårigheter att analysera och jämföra dem med tidigare år. En av anledningarna är att antalet elever med godkända betyg alternativt godkänd och väl godkänd är redovisade i antal och inte i procent. Svårigheten kan ligga i att välja mättillfälle eller bestämma en norm för antal elever i de olika kurserna, då antal avhopp varierar i omfattning. I Skolverkets databas för jämförelsetal - som innehåller statistik på kommunnivå redovisas antal elever, studieresultat och lärare med pedagogisk examen.

Nedanstående tabell hämtad från Skolverkets databas som redovisar studieresultat t o m läsåret 2007/08 för elever som påbörjat sin utbildning 2005/06, elever godkända efter högst godkända studievägs kurs.

Huvudman	Antal nybörjare 2005/06		Andel elever (%) som börjat i SFI 2005/06 och godkänts senast 2007/08 enligt studieväg					Antal elevtimmar per elev som godkänts enligt studieväg		
	Totalt	Därav andel % med max sex års utb.	SFI 3 (kurs D)	SFI 2 (kurs C)	SFI 1 (kurs B)	Avbrutit utb.	Fortsätter utb. 2008/09	SFI 3 (kurs D)	SFI 2 (kurs C)	SFI 2 (kurs B)
Samtliga kommuner	26145	20	33	8	2	34	23	418	672	692
Förortskommuner	3 628	15	34	6	1	35	24	368	597	610
Haninge	309	14	26	13	2	36	24	368	502	575

Betygsresultaten som redovisas i kvalitetsredovisningen för läsåret 08/09 har minskat jämfört med föregående läsår, en möjlig förklaring kan vara att nya rutiner har genomförts av SFI - tester på C- och D-nivå.

Statskontorets förslag är att regeringen bör förbättra möjligheterna att följa upp SFI genom en tydligare statistisk redovisning och göra fördjupade studier av måluppfyllelse.

5. 2 På vilket sätt organiseras och genomförs SFI?

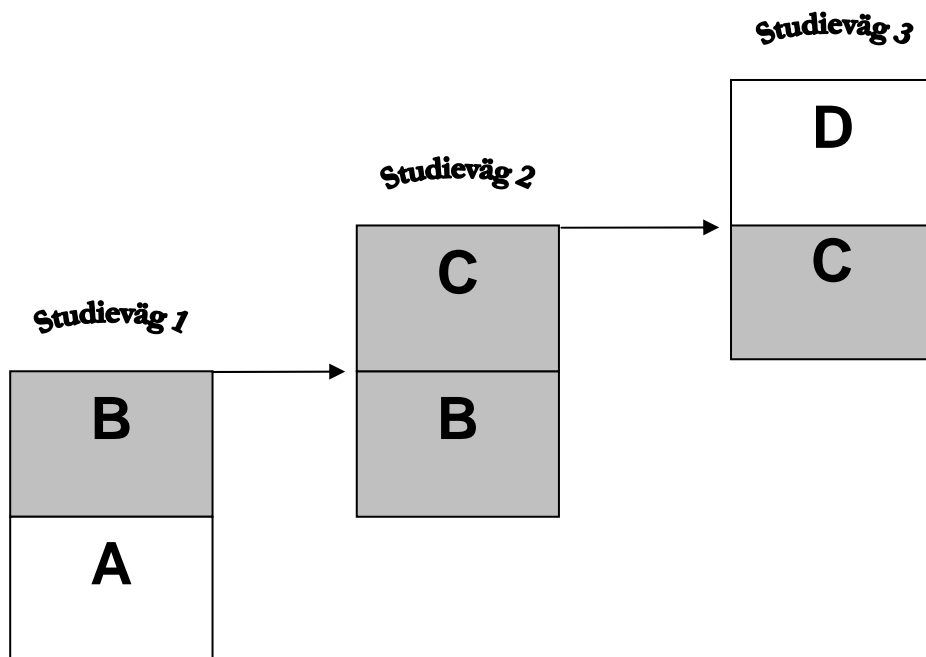
Statskontoret har i huvudsak granskat i vilken omfattning kommunerna kan erbjuda låg- respektive högutbildade ökade möjligheter att studera i olika grupper, flexibla undervisningsformer samt samverka mellan kommuner gällande yrkesinriktad SFI.

Här kan vi konstatera att Haninge är framgångsrika. Att Haninge är en stor kommun ökar förutsättningarna för organisation och genomförande.

Föregående läsår:

- startade i genomsnitt två nya grupper på dagtid var tionde vecka, fyra kvällskurser samt kontinuerlig intagning i A-kursen
- har väntetiden att få studera SFI för nybörjare varierat mellan 1 till 6 veckor
- annonserade Centrum Vux om SFI-undervisning på lördagar. Kursen kommer att starta om antalet sökande blir tillräckligt många
- har sju sommarkurser på olika SFI-nivåer genomförts.

Utöver de tre studievägarna som kursplanen förutsäger och som syftar till att ta hänsyn till elevernas utbildningsbakgrund och studievana, erbjuds en långsam D-kurs. Den vänder sig till deltagare som har godkänt från kurs C2 men inte lyckats att få arbete eller yrkesutbildning och som önskar eller av andra aktörer förväntas komplettera svenska språket.

Sedan en tid tillbaka erbjuds kursdeltagarna att några dagar i veckan ingå i s k stationer, där de får fokusera på grammatik, läsning, skrivning eller konversation. Syftet med detta arbetssätt är att ge deltagarna ökad flexibilitet utifrån individens förutsättningar och behov. För de kursdeltagare som behöver mer individuellt stöd erbjuds den s k ”drop-in-verksamheten” Studietorget. Kursdeltagarna erbjuds att avlägga SFI-test fem gånger per läsår.

SFI-elever kan kombinera SFI-studier med andra ämnen. Matematik och engelska är ämnen där kombinationer ibland sker. Gällande engelska behövs inga förkunskaper i svenska men det är ofta svårt att läsa två främmande språk parallellt, om inte den studerande redan har studerat engelska i sitt hemland. Beträffande matematik rekommenderas att SFI-deltagaren befinner sig på C eller D nivå eftersom genomgångar sker på svenska och matematiken har många skriftliga matematiska tal som kräver en högre nivå i svenska. Andra ämnen kan vara svåra att studera innan D-nivå i SFI är godkänd och oftast rekommenderas deltagaren att ha godkänt i svenska som andra språk på grundläggande nivå.

Centrum Vux har ett samarbete med andra kommuner och hade under förra läsåret 85 SFI-deltagare från andra kommuner. SFI-deltagare från Haninge som har behov av särskild anpassad undervisning t e x hörselskadade erbjuds detta i andra kommuner.

Samarbete kring svenska för yrkesutbildade, SFX⁶ bedrivs mellan kommunerna i Stockholms län. För närvarande finns SFI-kurser för sju olika yrkesinriktningar. Alla som bor i länet får söka dessa kurser.

SFH⁷ är förlagt till Haninge och har idag 19 elever från nio olika länder. Eleverna befinner sig på B- C- eller D-nivå och representerar elva olika hantverksyrken. De har yrkes-svenska två dagar i veckan och de övriga tre dagarna går de på Yrkesplugget, en friskola i Sundbyberg. Där läser de in byggämnen och gör praktik på olika bygg- och målerifirmor. Här finns det också möjlighet att få fullständig yrkesexamen som snickare, målare eller

⁶ Svenska för yrkesutbildare

⁷ Svenskundervisning för hantverkare

glasmästare, med mera allt beroende på deras yrkeskompetens. Om de inte följer ”gymnasiespåret” gör de praktik inom sina yrken eller läser den ordinarie SFI-kursen för att förbättra språket. Samtliga elever valideras både gällande utbildning och yrkeskompetens. Det är elva deltagare som läser andra SFX - inriktningar i andra kommuner.

Centrum Vux har som mål att starta fler yrkesinriktade SFI/SAS⁸ -utbildningar med inriktning på vård, omsorg och storkök.

På uppdrag av äldreomsorgen i Haninge har det under våren -09 anordnats en kurs i samarbete mellan SFI och omvårdnadslärare i Centrum Vux regi,. Kursen riktade sig till anställd personal med behov av kompetensutveckling i bl a svenska språket. Resultatet utmynnade bl a i att 57 % uppnådde kursmålen, nio personer validerades mot betyg i gymnasiekursen Vård och omsorg. Detta har föranlett ett fortsatt samarbete med ytterligare kompetensutveckling av personalen inom äldreomsorgen.

5.3 Hur ser lärarkompetensen ut?

I Statskontorets rapport framkommer att sex av tio anordnare uppger att det är svårt eller mycket svårt att hitta lärare som har de formella krav som kommunen har satt upp.

Centrum Vux uppger att de inte har haft några större svårigheter att rekrytera SFI-lärare med formell kompetens samt med ämneskunskaper i svenska som andraspråk. De uppger att i juni 2009 fanns omräknat 17,6 heltidstjänster, vilket innebär 20 lärare varav 7 är visstidsanställda p g a att de saknar formell utbildning.

De lärare vi träffade hade ett mycket stort engagemang och de lektioner vi besökte vittnade om en tydlig interaktion mellan lärare och SFI-deltagare. Lärarna uttryckte dock att de ville ha mer kollegialt utbyte gällande pedagogiska diskussioner. Något vi uppmuntrar då många av lärarna hade lång yrkeserfarenhet men var nyanställda på Centrum Vux. Många elever uttryckte ”vi har de bästa lärarna” som är bra på att lära ut och uppmuntra.

SFI - verksamheten har en egen enkät som i huvudsak innehåller frågor om trivsel och bemötande. Svaren bekräftar att deltagarna är nöjda med verksamheten. Däremot är svarsfrekvensen på skolplaneenkäten låg både bland elever (omfattar C- och D-nivå) och personal. Vi anser att om svarsfrekvensen ökar skulle trovärdigheten av resultaten i skolplaneenkäten bidra till att utveckla verksamheten.

Alla de elever vi talade med hade ett klart mål att studera svenska som andra språk efter SFI- utbildningen innan de ville fortsätta att utbilda sig. Många upplevde att det var svårt att hinna med att göra sina hemuppgifter p g a familje- eller arbetssituationen. Nästan ingen övar sig att tala svenska när de lämnat skolan men de försöker att titta på svensk TV och läsa tidningar.

Med anledning av detta är det av stor vikt att SFI-deltagarna får öva det svenska språket i arbetslivet och att SFI kan kombineras med andra aktiviteter, t ex arbetslivsorientering, praktik eller annan utbildning.

⁸ Svenska som andra språk

Biträdande rektor vid Centrum Vux uttrycker tydligt att de vill ha hjälp med att etablera ett samarbete med Arbetscentrum. Det skulle vara en mycket bra första ”praktikplats” för Sfh elever. Där skulle de på ett avslappnat sätt dels göra en första bekantskap med en svensk arbetsplats, dels bekanta sig med verktyg och maskiner och dessutom få möjlighet att lära sig vad allt heter på svenska. Det är också värdefullt för dem att träffa andra svenskar än sina lärare.

Slutligen kan vi informera om att Skolinspektionen ska påbörja en ny granskning med syfte att utveckla kvalitén och likvärdigheten inom SFI. Skolinspektionen ska undersöka anordnarnas individanpassning och SFI-deltagarnas möjligheter till inflytande. Rapporten ska redovisas i maj 2010.

6. På vilken grund uppstår de olika utbildningarna vid Centrum Vux?

Regeringens mål med vuxenutbildningen är att alla vuxna skall ges möjligheten att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt rättvis fördelning.

Samarbete kring behov och utbud av utbildningar sker bl a i diskussion tillsammans med Södertörns kommunerna, Arbetsförmedlingen och Centrum Vux engagemang i olika projekt. ”Frisök” har införts mellan Nynäshamn, Tyresö och Haninge vilket har ökat valmöjligheten. Yrkesutbildningarna har fler sökande än platser, antagning till utbildningarna sker främst genom behörighet och intervjuer.

I kvalitetsredovisningen står det att uppföljning av andel anställningar efter avslutad yrkesutbildning visar på god måluppfyllelse. Vad innebär det? De lärare vi talade med inom yrkesutbildningarna inklusive KY- utbildningen påtalade ett stort intresse att systematiskt följa de studerandes möjlighet till arbetstillfällen. Nu var det mer utifrån lärarnas eget intresse och spontana kontakter som de visste hur väl de studerande hade lyckats. Någon lärare bjöd in tidigare elever att föreläsa om hur de upplevde sitt yrke idag. Det borde finnas ett system där *alla* studerande fick en förfrågan om och med vad de arbetar, efter förslagsvis 6 månader samt 1 år efter avslutad utbildning.

Utbudet av yrkesutbildningar inom Haninge Centrum Vux är mestadels inriktat mot vård, omsorg, kontor och service och de studerande är nästan uteslutande kvinnor. Enligt de uppgifter vi tagit del av, är ca 141 studerande från Haninge vid andra yrkesutbildningar i länet, 91 stycken av dem är kvinnor. Statistiskt har andelen kvinnor varit ca 66 % inom vuxenutbildningen de senaste tio åren. I Haninge är andelen kvinnor betydligt högre.

Haninge Centrum Vux åtar sig uppdragsutbildningar om behov finns. Under vårterminen anordnade SFI en utbildning på uppdrag av äldreomsorgen med syfte att stärka vårdpersonalen i sin yrkesroll genom träning i de språkliga färdigheterna.

7. En bedömning av kvalitén på kvalitetsarbetet

Kvalitetsarbetet vid Centrum Vux sker i huvudsak utifrån elevernas utvärderingar och enkäter. Enligt kvalitetsredovisningen deltar all personal i utvärdering och uppföljning av resultaten. De olika ämnesgrupperna diskuterar och beslutar därefter åtgärder, ansvarsfördelning och uppföljning. Vidare står det att läsa, att utvärderingarna bli resultat i ett utökat utbud av kurser och fler möjligheter till flexibla undervisningsformer. Vår reflektion är att det vore intressant om det fanns en beskrivning av konkreta insatser, hur utvärderingarna påverkar de olika utbildningarnas utformning och innehåll.

Den förvaltningsgemensamma skolplaneenkäten har ett elevdeltagande på 51 % och även ett relativt lågt personaldeltagande. Det innebär att resultaten är vanskliga att analysera och jämföra mellan åren. Om det beror på att Centrum Vux har tre olika enkäter som riktar sig till eleverna nämligen förväntansenkät, studerandeenkät och skolplaneenkät är svårt att yttra sig om. Skolledningen upplever att det finns svårigheter att få eleverna att fylla i enkäten då deras studiesituationer ser så olika ut.

Är detta dilemma ett organisatoriskt eller ett intresseproblem? Vår uppfattning är att skolplaneenkäten är ett bra verktyg för ett aktivt skolutvecklingsarbete, då enkäten innehåller frågor med bäring på såväl faktorer i PESOK som på skolplanens strategier.

De betygsresultat som redovisas är svenska, matematik och engelska på gymnasial vuxenutbildning. Det vore av intresse att jämföra resultaten av de nationella proven och betygsresultat, vilket görs inom grundskolan och också borde göras inom gymnasiet. Det skulle kunna vara ett betydelsefullt verktyg i diskussionen om betyg och bedömning.

I kvalitetsredovisningen hänvisar skolledningen till att en betydande del av kvalitetsarbetet utgörs av diskussioner med avnämare, speciellt för yrkesutbildningarna. Även här vore det intressant att få veta mer om hur dessa diskussioner påverkar utbudet av utbildningar. Likaså hur samarbetet med vuxenutbildningarna på Södertörn påverkar Haninge Centrum Vux.

Vi efterfrågar även här ett synligt systematiskt arbetssätt att följa upp och utvärdera olika kursers resultat. Det skulle ge en tydligare bedömning av verksamhetens kvalitet.

Centrum Vux lämnar central förvaltning en kvalitetsredovisning i tre delar, varav SFI och Särvox har egna dokument. Centrum Vux kvalitetsredovisning har utvecklat innehållet sedan föregående år. Även om texten är densamma under ett flertal rubriker redovisas resultaten av måluppfyllelsen i svenska, matematik och engelska i förhållande till riket. Däremot saknas en analys av resultaten i förhållande till måluppfyllelsen. Under rubriken ”Arbetet med skolplanens mål och KF:s mål”, omnämns inte punkterna om uppföljning av kunskapsutveckling och förstärkt pedagogisk ledning.

Vår uppfattning är att de separata kvalitetsredovisningarna blir otydliga - dokumenten bildar inte en helhet för vuxenutbildningen. Vi anser att Centrum Vux, SFI och Särvox bör redovisas i ett dokument och utifrån en gemensam struktur.

Vuxenutbildningens är en mångfacetterad verksamhet med fler målgrupper vilket bidrar till att den relativt oinvidde i verksamheterna har svårt att få en tydlig bild av utbildning-

arna genom kvalitetsredovisningarna och den lokala arbetsplanen. Vi upplever att styrkedjan⁹ inte heller här är förankrad liksom inom ett flertal av förvaltningens verksamheter. Vi har tagit del av, ett för oss, gott exempel på kvalitetsredovisning nämligen Stockholms stad. Den följer tydligt uppdraget med de nationella målen, skolplanens mål och verksamhetsplanens mål för de olika verksamhetsformerna.

Vuxenutbildningens kvalitetsredovisning ska i första hand omfatta den grundläggande vuxenutbildningen, gymnasiala vuxenutbildningen, gymnasiala yrkesutbildningen, svenskundervisning för invandrare (SFI) samt vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox). Vi anser att det vore av intresse att som bilaga få ta del av mål och resultat som omfattar både påbyggnadsutbildningar och KY-utbildningar (numera Yrkeshögskolan).

8. Skolinspektionens undersökning av vuxenutbildningen i 20 kommuner

Skolinspektionen har genomfört en granskning av hur kommuner och utbildningsanordnare arbetar med uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av den grundläggande och gymnasiala vuxenutbildningen. Viktiga iakttagelser som redovisas i rapporten från oktober 2009 är att det finns:

1. otillräcklig uppföljning av effekterna
2. bristande uppföljning av betygsresultat
3. vikt av att skapa förutsättningar för likvärdig betygssättning
4. behov av att förbättra det nationella uppföljningssystemet

Det vi tidigare påtalat i denna rapport om Centrum Vux i Haninge överensstämmer med Skolinspektionens slutsatser enligt ovan. Vi anser att det är angeläget att följa upp och analysera studieavbrott, utvärderingar av distansutbildningar, att redovisa och analysera fler betygsresultat än i matematik, svenska och engelska samt hur den utbildningspolitiska målsättningen balanseras med arbetsmarknadens behov av utbildning.

Varför saknas system för uppföljning? Kan orsakerna ha sin grund i att nyttan av dem ifrågasatts eller att de tidigare studerande eleverna inte finns kvar i kommunen när uppföljning ska göras? Eller är uppdraget om uppföljning otydligt formulerat?

9. Skolledningens bedömning av framtidens möjligheter och eventuella hinder

Vi har önskat att skolledningen skulle själva göra en beskrivning av nuläget - och en bedömning i denna kartläggning. Orsaken är vår bristande sakkunskap av alla de olika utbildningar som idag bedrivs vid Centrum Vux. Vi har också upptäckt att flera parter vid Centrum Vux ger signaler till oss om att man upplevt sig lite åsidosatta från såväl central utbildningsförvaltning som politiken. Därför hoppas vi att nedanstående beskrivningar kan öppna ytterligare intresse och diskussion för utbildningarna vid Centrum Vux.

⁹ Med styrkedjan menas här att skolans arbetar systematiskt med Lpf 94, skolplan, lokal arbetsplan som inrymmer mål från de två förstnämnda dokumenten. Vidare inryms även i styrkedjan att skolan regelbundet analyserar sina egna resultat.

9.1 Gymnasial vuxen- och yrkesutbildning

Nuläget präglas av nöjda elever med hög grad av måluppfyllelse tack vare en kompetent och engagerad lärarkår med ett tydligt vuxenpedagogiskt förhållningssätt. Arbetsmiljön är god med ändamålsenliga, om även knappa, lokaler. Goda kontakter med omvärlden finns; arbetsmarknad, statliga organisationer (Af, Fk) kommunala organisationer och regionens övriga vuxenutbildningsanordnare m fl.

Vuxenutbildningen i Haninge är en flexibel organisation som snabbt kan ställa om efter behov. En elev kan välja mellan bunden undervisning eller distansundervisning; mellan dagtid, kvällstid eller sommarkurs; efter handledning på Studietorget eller hjälp med prövning.

Samarbetet med andra Södertörnskommuner ökar valmöjligheterna. ”Frisök” finns mellan Nynäshamn, Tyresö och Haninge.

Att all verksamhet finns under samma tak motverkar segregation och underlättar för eleverna att gå mellan olika nivåer och kurser, även mellan SFI och komvux och de får därmed bättre förutsättningar för en individuell lösning.

Utbildningar som inte finns i Haninge köps upp för behöriga elever av både privata och kommunala anordnare.

Vuxenutbildningens engagemang i olika pågående projekt (KomAn, Matchning Södertörn, Grenverket m fl) skapar utbildning för grupper som står långt från arbetsmarknaden.

Hinder som gör att inte elever når målen och som vi inte kan påverka är CSN:s regelverk, a-kassornas regelverk och elevernas egna omständigheter.

Påverkningsbara hinder är:

1. Lokalsituationen (fler lokaler behövs, klassrum, grupprum, arbetsrum). Centrum Vux restaurangutbildning måste flytta – eventuellt läggas ned – på grund av det politiska beslutet att inrätta Ungdomens hus.
2. Distansutbildningen fungerar inte tillfredsställande på grund av ofta förekommande datatrassel (FC)
3. Elevadministrationssystemet är inte anpassat efter vuxenutbildningens sömlösa organisation.
4. De ekonomiska ramarna gör det svårt att tillgodose alla behov hos kommuninvånarna, trots att verksamheten organiserats med minimal lednings- och administrativ resurs, jämfört med andra vuxenutbildningar med samma storlek, och undervisning därigenom prioriterats
5. En allt större andel deltagare har behov av stödåtgärder, deltagare med någon form av fram för allt psykiska funktionshinder. Resurser och personal med kompetens behövs.
6. IKE kan begränsa möjligheterna för den enskilde.
7. Centralstyrning av IT-verksamheten

9.2 Ky-utbildningar

De tre KY-utbildningarna hade inför höststarten 4-5 sökande per utbildningsplats vilket visar att utbildningarna håller hög kvalitet, har goda kontakter med arbetslivet och leder till arbete. Uppföljning visar att mellan 90 och 100 % får arbete direkt efter avslutad utbildning.

Hinder för utveckling är;

1. Lokalsituationen
2. Konkurrenten om statliga medel

Framtidens möjligheter och hinder

Framtiden ser god ut för vuxenutbildningen – regeringen satsar på att bygga ut platser vid komvux, yrkeshögskola och högskola. Hinder för en expansion är som tidigare nämnts lokalbrist och brist på yrkeslärare samt brist på praktikplatser.

Fler yrkeshögskoleutbildningar (även tillsammans med övriga Södertörnskommuner) kan skapa ett yrkeshögskolecentrum i Haninge, som kan inrymma collegeutbildningar för att underlätta övergång från gymnasial Vux till eftergymnasiala utbildningar.

En satsning på gymnasiala yrkesutbildningar inom hantverksyrken tillsammans med nybyggnation av Fredrik skulle kunna matcha kommunens (regionens) behov av yrkesutbildade människor. Fler arbetsplatsförlagda utbildningar kräver handledare, valideringskunniga, fler vägledare mm. Mycket av arbetsmarknadsutbildningarna läggs nu över på den kommunala vuxenutbildningen.

9.3 SFI och SFH

Antalet studerande är närmare 600. På SFI deltar också ungefär 80 elever från grannkommunerna främst Huddinge och Nynäshamn.

I Centrum Vux lokala arbetsplan 2008-2009 står ”Fler yrkesinriktade SFI/SAS-utbildningar”. Under våren startade ett modulsystem för att förbereda SFI-eleverna för studier på omvårdnadsprogrammet, restaurangutbildningen, arbete inom vård/omsorg eller restaurang/storkök. Eftersom språkinlärningen gynnas bl.a. av autentisk kommunikation, interaktion, rikligt och varierat inflöde och motivation så påskyndas språkinlärningen när en elev är ute på språkpraktik och där har handledare/språkstödjare.

Under höstterminen-09 har ett samarbete med äldreomsorgsförvaltningen i Haninge resulterat i att en kurs på 10-20 veckor har startats där eleverna tre dagar i veckan är på språkpraktik inom äldreomsorgen och två dagar i klassrummet för att studera vårdspråket på SFI-nivå. Inför praktikstarten har de 15 deltagarna fått utbildning i förflytningsteknik och sekretesslagen. En stor *möjlighet* är att hålla in uppdragsutbildning åt exempelvis äldreomsorgen. Lärarna är då ute på de olika äldreboendena och inga lokaler behöver nyttjas på Centrum Vux.

Planer på att starta liknande yrkesinriktad SFI, storkök, barnomsorg och butiksäljare finns. Att kombinera teori med språkpraktik är en stor *möjlighet* för de SFI-studerande och påskyndar vägen till SFI-betyg och arbete samt därmed egenförsörjning.

Röster har hörts inom kommunen att Arbetscentrum har ensamrätt på praktikplatser i kommunal verksamhet. Detta ses som ett *hinder* för den fortsatta utvecklingen av yrkesinriktad SFI. Ett annat *hinder* är lokaler, det är inte längre efterfrågan som styr när SFI-kurser startar utan om det finns lokaler eller inte. De flesta SFI-eleverna vill studera på förmiddagarna och de lediga klassrummen finns på eftermiddagarna.

Arbetscentrum i kommunen skaffar praktikplatser enbart åt SFI-elever som uppstår försörjningsstöd. Långt ifrån alla våra studerande på SFI har försörjningsstöd och får ingen hjälp att anskaffa praktikplats. Detta är ett *hinder*, eftersom det är en mycket god hjälp i språkinläringen att kombinera teori med praktik. En praktikplatsansaffare knuten till SFI skulle kunna lösa den frågan.

Hinder är ofta de pågående projekten (de startar med jämna mellanrum och har olika projektägare) som ”rycker ut” SFI-elever från en pågående SFI-kurs för att delta i något projekt, inte alltid så väl genomtänkt. Att SFI-elever ska ryckas ut från SFI och resa 45 minuter enkel väg för att delta i en datakurs, kurs att skriva ett CV. och ett personligt brev känns meningslöst, när samma kurs erbjuds våra SFI-elever här på Centrum Vux. (Två dagar i veckan under en tioveckorsperiod studerar SFI-elever på C- och D-nivå den svenska arbetsmarknaden, att söka jobb, läsa platsannonser samt skriva personligt brev och CV.)

9.3.1 En vanlig fortsättning efter avklarad SFI

SAS - svenska som andraspråk- på grundläggande nivå är en vanlig fortsättning när en elev är klar vid SFI, dvs. har betyg från kurs D.

En *utvecklingsmöjlighet* (som planeras till våren 2010) är att eleverna i kursen ”Möjligheten” där deltagarna under två terminer studerar svenska som andra språk, SO-ämnen, yrkes- och arbetslivsorientering, ”våga använda datorn” och matematik.

På kvällstid finns också möjlighet att studera svenska som andraspråk. Även sommarkurser erbjuds.

Betyg från grundläggande SAS krävs för att fortsätta studierna i svenska som andraspråk på gymnasienivå. På gymnasienivå erbjuds kurs A och B på dagtid, kvällstid, distans och som sommarkurs. Ett *hinder* för att utföra distanskurserna på ett professionellt sätt är First Class, den plattform vi är ålagda att använda i distansundervisningen.

9.3.2 Perspektiv på SFH

Det har, särskilt under de senaste årens lågkonjunktur, varit svårt att få ut eleverna på praktik. Just nu håller vi dock på att prova en ny väg, vi har börjat etablera samarbete med arbetsgivarorganisationer och fackförbund samt företagareföreningar, för att på så sätt effektivisera praktikanskaffningen. Genom fackförbunden hoppas vi också få kontakt med yrkesmän som på elevernas modersmål kan hjälpa oss att lära ut de yrkesspecifika orden. De som vi hittills har kontaktat har visat ett stort intresse för idén. Vi kan

också se många andra områden där vi skulle kunna dra fördelar av deras bransch- och yrkeskunnande.

Av politiken skulle vi (Centrum Vux) vilja ha hjälp att etablera ett samarbete med Arbetscentrum, som skulle vara en mycket bra första ”praktikplats” för våra elever. Där skulle de på ett avslappnat sätt dels göra en första bekantskap med en svensk arbetsplats, dels bekanta sig med våra verktyg och maskiner och dessutom få möjlighet att lära sig vad allt heter på svenska. Det är också värdefullt för dem att träffa andra svenskar än sina lärare.

9.4 På vilket sätt kan utbildningsförvaltning och GVN ytterligare kunna bidra i att stödja Centrum Vux?

För att kunna utveckla vuxenutbildningen efter deltagarnas behov och omvärldens krav behövs

1. Politiska beslut som stöder vuxenutbildningen i Haninge som en organisatorisk helhet och garanterar de ekonomiska förutsättningarna
2. Ett förhållningssätt att en satsning på vuxenutbildningen lönar sig både för individ och kommun.
3. Stöd för utveckling av högre utbildningar
4. Stöd för utveckling av ett yrkeshögskolecentrum/college

Referenser

Dahlgren, Kicki (2007), *Komvux – Tillflykt, gymnasieförlängning eller verktyg för högre utbildning?*, Uppsats, Lärarbögskolan i Stockholm

Their, Siv (1996): *Det pedagogiska ledarskapet*. Mariehamn. Mermelius

Wennstrand, Erik (2006) *Gymnasieelevernas definition av "en bra lärare"*. C-uppsats i psykologi Karlstads universitet

Haninge kommuns skolplan 2008 - 2011 "*Kunskap till 100 %* "

Haninge kommun (2009) "*Växande kunskap med pedagogiskt ledarskap*"

Läroplan för de frivilliga skolformerna – *Lpf 94*

Myndigheten för skolutveckling (2005) – *Stöd- och referensmaterial om vuxnas lärande, del 1, Från skola för vuxna till vuxnas lärande*

Myndigheten för skolutveckling (2004) *Arbetsplats för lärande, om samverkan mellan gymnasieskola och arbetsliv*.

Rapport-Skolinspektionen, (2009:4) *Ingen aning utan uppföljning*

Statskontoret (2009:2) *SFI – resultat, genomförande och lärarkompetens*.

Rapport-Skolinspektionen, (2009:4) *Ingen aning utan uppföljning*